

METODOLOŠKO POJASNILO

RASTLINSKA PRIDELAVA

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

- Rastlinska pridelava, Slovenija, letno (Elektronska objava)
- Rastlinska pridelava, Slovenija, letno (Prva objava)
- Pridelek zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter pričakovanih pridelkov pomembnejših poznih posevkov, Slovenija, letno (Prva objava)
- Pričakovani pridelek poznih posevkov, sadja in grozdja, Slovenija, letno (Prva objava)

Vsebina:

1. NAMEN
2. PRAVNA PODLAGA
3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI
4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA
5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV
6. DEFINICIJE
7. POJASNILA
8. OBJAVLJANJE PODATKOV
9. REVIDIRANJE PODATKOV
10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Pripravila: Mojca Eremita

Zadnjič osveženo: 8. 4. 2019

1. NAMEN

Namen objavljenih podatkov je prikazati skupne in povprečne pridelke poljščin, zelenjadnic, travinja, sadja in grozdja. Podatki prikazujejo stanje v določenem obdobju ter medletno gibanje pridelkov. Ključne statistike, ki so objavljene so:

- skupni pridelki posameznih kmetijskih rastlin na ravni Slovenije,
- tehtani povprečni pridelki posameznih kmetijskih rastlin na ravni Slovenije,
- skupni pridelki posameznih kmetijskih rastlin na ravni kohezijskih regij,
- povprečni pridelek posameznih kmetijskih rastlin, na ravni statističnih regij.

2. PРАВNA PODLAGA

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#)
- [Zakon o državni statistiki](#) (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01)
- Uredba (ES) št. 543/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2009 o statistiki rastlinske pridelave ter razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 837/90 in (EGS) št. 959/93 (CELEX: 32009R0543).

Podatki so mednarodno primerljivi.

3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Objavljeni podatki opisujejo posamezno **kmetijsko rastlino ali skupino kmetijskih rastlin**. Pri posamezni kmetijski rastlini opazujemo način pridelave (intenziven, ekstenziven), povprečni pridelek in skupni pridelek.

4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA

Kriterij za izbor kmetijske rastline, ki je predmet opazovanja, je, da se ta prideluje na kmetijskih gospodarstvih nad določenim pragom na območju Slovenije in je opredeljena v okviru statističnega sistema EU (Eurostatova metodologija statistike rastlinske pridelave -Uredba (ES) št. 543/2009). V statistiki rastlinske pridelave opazujemo okrog 100 različnih kmetijskih rastlin.

Ker so kmetijska gospodarstva zelo različna po velikosti, vrsti in načinu pridelovanja, predvsem pa zato, ker bi bilo zaradi velikega števila kmetijskih gospodarstev, težko zbirati podatke o posamezni kmetijski rastlini za vsako kmetijsko gospodarstvo posebej, se zbirajo podatki skupno, za večja območja, to je, za območja cenilnih okolišev. Cenilni okoliš je torej za statistično ocenjevanje kmetijskih rastlin posebno določena enota, z natančno določeno površino na osnovi katastrskih podatkov. Pri določanju cenilnih okolišev je bil upoštevan kriterij homogenosti, kar pomeni, da naj bi bili v določenem cenilnem območju za kmetijsko pridelovanje približno enaki pogoji. V cenilne okoliše so vključena vsa zemljišča na območju Slovenije, ne glede na vrsto rabe (goličave, pašniki, nerodovitna zemljišča) in vrsto naselja (vas, mesto). Vseh cenilnih okolišev je 312 in pokrivajo celotno ozemlje države Slovenije.

5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Podatki o površini, zasajeni s kmetijskimi rastlinami, se zbirajo z različnimi raziskovanji, za katera se podatki pridobijo predvsem iz administrativnih virov (vloge za uveljavljanje neposrednih plačil v kmetijstvu pri Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, Register kmetijskih gospodarstev in Evidenca pridelovalcev hmelja pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano). Nekateri podatki se zberejo v okviru rednih statističnih raziskovanj na Statističnem uradu RS in sicer z Raziskovanjem strukture kmetijskih gospodarstev, z vzorčnim raziskovanjem Posejane površine, s Popisom tržnega vrtnarstva, z vzorčnim raziskovanjem Število živine in posejane površine v jesenski setvi, kar je opisano v Metodoloških pojasnilih o Posejanih površinah.

Predmet teh metodoloških pojasnil so podatki o pridelkih posameznih kmetijskih rastlin. Te zberemo z naslednjimi statističnimi raziskovanji:

Ime raziskovanja	Oznaka vprašalnika	Čas opazovanja (referenčni datum)
1. Doseženi pridelki zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter pričakovani pridelki pomembnejših poznih posevkov, KME-ZGK-K	KME-ZGK-K	31. 7.
2. Pričakovani pridelek poznih posevkov, sadja in grozdja, KME-POZP-K	KME-POZP-K	5. 9.
3. Doseženi pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja, KME-POZK-K	KME-POZK-K	10. 11.

Čas opazovanja (referenčni datum) je z datumom določen dan, na katerega se nanašajo podatki, zbrani v statističnem raziskovanju.

Vsako navedeno raziskovanje se izvede enkrat letno v določenem obdobju, ki sledi referenčnemu datumu, tj. času opazovanja povprečnega pridelka posamezne kmetijske rastline.

Podatke o povprečnih pridelkih pridobimo za posamezno kmetijsko rastlino s pomočjo ocen statističnih ocenjevalcev (na ravni posamezne opazovane enote, to je cenilnega okoliša), ki jih ti sporočajo v elektronskem vprašalniku preko aplikacije eStat za posamezen cenilni okoliš. Statistični ocenjevalci so terenski kmetijski svetovalci Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije.

Podatki o povprečnih pridelkih kmetijskih rastlin se zbirajo z metodo ocene. Pri tej metodi gre za subjektivno strokovno ocenitev povprečnih pridelkov na osnovi opazovanja pojavov in s pomočjo znanih dejstev ter strokovnega poznavanja značilnosti kmetijskih rastlin in območij za pridelavo. Ocenjevalec povprečnih pridelkov kmetijskih rastlin mora biti za to delo dobro strokovno usposobljen, dobro mora poznati razmere, ki vplivajo na pridelavo kmetijskih rastlin na območju ocenjevanja (cenilni okoliš), dobro mora poznati teren, vremenske in druge razmere. Statistični ocenjevalec mora za vse vrste kmetijskih rastlin, ki se pridelujejo na območju posameznega cenilnega okoliša, strokovno in čim bolj objektivno ugotoviti količino povprečnega pridelka na površinsko enoto (ha) ali na drevo (kg). To pomeni, da mora s stalnim opazovanjem posameznih njivskih posevkov, sadovnjakov in vinogradov pridobiti čim več informacij o stanju kmetijskih rastlin v celem letu. Pri tem mora upoštevati naslednje: zunanji videz rastlin, polnost zrnja (žita), velikost storža (koruza), višino

rastlin, gostoto rastlin, vlago ob spravilu, razvoj bolezni in škodljivcev, vremenske razmere v času vegetacije, kakovost tal, intenzivnost pridelovanja, tehniko pridelovanja, mnenja kmetijskih strokovnjakov različnih ustanov, mnenja drugih kmetijskih strokovnjakov in sodelavcev, mnenja posameznih kmetov, ki obdelujejo različno velike kmetije po velikosti, intenzivnosti pridelovanja, uporabi agrotehničnih metod, vse to pa primerja z lastnimi opažanji in strokovnimi dejstvi o pridelavi določenih kmetijskih rastlin. V oceno povprečnega pridelka je na področju določenega cenilnega okoliša vključeno pridelovanje kmetijskih rastlin na vseh kmetijskih gospodarstvih ne glede na pravni status (kmetijsko podjetje, zasebne kmetije) in intenzivnost pridelave.

6. DEFINICIJE

Cenilni okoliš (CO) je posebej za statistično ocenjevanje določena enota, z natančno določeno površino na osnovi katastrskih podatkov. Zajema eno ali več katastrskih občin in naj bi bil čim bolj homogeno območje, tj. tako, v katerem so za kmetijsko pridelovanje približno enake razmere. V cenilne okoliše so vključena vsa zemljišča, ne glede na vrsto rabe (goličave, pašniki, nerodovitna zemljišča) in vrsto naselja (vas, mesto). Slovenija je razdeljena na 312 cenilnih okolišev, od katerih vsak obsega približno 2700 ha kmetijskih zemljišč.

Povprečni pridelek na enoto površine pomeni srednje povprečje stanja, kar pomeni upoštevanje:

- posevkov z visokimi in nizkimi pridelki
- sadnih dreves z nič, malo ali veliko sadja
- vinskih trt z nič, malo ali veliko grozdja

Ugotovljeni povprečni pridelki odražajo spremembe, ki so se dogodile v času rasti nekega posevka, sadne vrste ali grozdja.

Pričakovani povprečni pridelek prikazuje stanje pridelka še v času rasti kmetijskih rastlin, pri čemer se predvideva, da bodo vsi dejavniki, ki vplivajo na končni pridelek, do spravila normalni.

Končni povprečni pridelek je povprečni pridelek že pospravljenih kmetijskih rastlin z odbitkom vseh izgub (tj. količine, ki se izgubi pri žetvi, prevozu, skladiščenju) in z upoštevanjem določene vlažnosti pridelka.

- Pri poljščinah in zelenjadnicah se upošteva uskladiščeni pridelek, pripravljen za uporabo.
- Pri trajnih travnikih in pašnikih se upošteva pridelek vseh košenj in paše v obliki suhega sena.
- Pri sadju se upošteva pridelek zrelih plodov na drevesu in vse dozorelo odpadlo sadje, ki je bilo pobrano in uporabljeno za prehrano ali predelavo, in tudi tisto, ki je ostalo nepobrano. Odpadli nezreli plodovi se ne štejejo v povprečni pridelek. Pri oceni povprečnega pridelka se upoštevajo vsa drevesa, rodna in nerodna.
- Pri grozdju se upošteva dozorelo grozdje.

Kmetijska zemljišča v uporabi zajemajo vse površine kmetijskih zemljišč, ki se v določenem letu uporabljajo za pridelovanje kmetijskih rastlin: njive in vrtovi, travniki in pašniki, trajni nasadi (intenzivni in ekstenzivni sadovnjaki in oljčniki ter vinogradi, drevesnice, trsnice in matičnjaki).

Njive so površine, ki jih najmanj na pet let preorjemo in so namenjene pridelavi poljščin, zelenjadnic, cvetja in okrasnih rastlin ipd. Med njive spadajo tudi vrtovi in površine, ki niso obdelane zaradi prahe ali jih bodo posejali ali posadili šele po 1. juniju (zelje, krmna pesa in koleraba). Njivske površine so tudi deteljišča in lucernišča, travnate površine, ki se po petih letih preorjejo ter hmeljišča.

Intenzivni sadovnjaki so strnjeni nasadi sadnih dreves (10 arov in več) oz. jagodičja (5 arov in več), od leta 2007 (20 arov in več) oz. jagodičja (10 arov in več) namenjeni pretežno za prodajo pridelka. Nasadi so urejeni tako, da se v njih lahko uporablja sodobna agrotehnika in jih je mogoče mehanizirano obdelovati in negovati.

Ekstenzivni sadovnjaki (kmečki sadovnjaki) so travniški nasadi sadnega drevja, pretežno starih sort.

Trajni travniki in pašniki so večletne travnate površine, ki že najmanj pet let niso bile preorane in se uporabljajo za košnjo ali pašo.

7. POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

NUTS in SKTE (Standardna klasifikacija teritorialnih enot):

<https://www.stat.si/StatWeb/Methods/Classifications#sfContentBlock3>

7.2 OBDELAVA PODATKOV

Računalniška kontrola osnovnega materiala se izvaja kot logična kontrola v programu Blaise. Logična kontrola se nanaša na primerjavo podatkov o povprečnih pridelkih posameznih kmetijskih rastlin z najnižjimi in najvišjimi možnimi mejnimi vednostmi, ki so vgrajene v program računske kontrole. Po tej kontroli se izračuna tehtan povprečni količinski pridelek, ki je osnova za izračun rezultatov, to je količinskih pridelkov posameznih kmetijskih rastlin v Sloveniji.

Metodologija izračuna skupnega tehtanega povprečnega količinskega pridelka

1. Ocenjeni podatek o povprečnem količinskem pridelku določene kmetijske rastline (v tekočem letu) na območju določenega cenilnega okoliša (CO) se pomnoži s podatkom o površini, ki je na vseh kmetijskih gospodarstvih v posameznem CO skupaj zasajena s posamezno kmetijsko rastlino (podatek iz leta popisa kmetijstva ali iz tekočega leta). Rezultat tega izračuna je podatek o količinskem pridelku posamezne kmetijske rastline v posameznem CO.
2. Seštevek podatkov o količinskih pridelkih posamezne kmetijske rastline na območjih vseh CO v Sloveniji se deli s podatkom o skupni površini, zasajeni s

posamezno kmetijsko rastlino (v tekočem letu) na območju Slovenije. Rezultat izračuna je podatek o tehtanem povprečnem količinskem pridelku posamezne kmetijske rastline za območje Slovenije.

Ocena povprečnega pridelka se pri različnih kmetijskih rastlinah nanaša **na različno stanje rastlin** (v svežem stanju, v suhem stanju) **in na različne dele rastlin** (gomolji, listi, zrnje). Ta stanja so dogovorjena v okviru statističnega sistema EU (Eurostatova metodologija statistike rastlinske pridelave (Uredba (ES) št. 543/2009) in veljajo zaradi primerljivosti podatkov v vseh državah članicah EU.

Stanje pridelkov	Kmetijska rastlina
suho zrnje z 14 – odstotno vlago	strna žita za zrnje (pšenica, pira, rž, ječmen, oves, tritikala), koruza za zrnje, soja, suhe stročnice in beljakovinske rastline
suho zrnje z 9 – odstotno vlago	oljna ogrščica in repica, sončnice, lan za seme
sveži koreni brez listja	sladkorna pesa, korenje, krmna pesa, repa, rdeča pesa, gomoljna zelena
gomolji	krompir
sveže zrnje	grah
sveži stroki	stročji fižol
glave brez kocena	zelje (belo, rdeče), ohrovt
zreli plodovi	krmne buče, jedilne bučke, paradižnik, paprika, kumare, jajčevci, dinje, lubenice, jagode, plodovi jagodičevja, sadja, grozdja
suho seno	trave in travne mešanice, detelja, lucerna, travno-deteljne mešanice, krmna žita in mešanica stročnic in žit, sudanska trava, krmne stročnice, grašica, trava trajnih travnikov in pašnikov, krmni grah
sveži listi	solata, radič, špinača, kitajski kapus, por, listna zelena
korenina + sveži listi	peteršilj
zrele glavice	čebula, česen
sveža zelena masa s 65 – odstotno vlago	silažna koruza
suhi storži	hmelj

Za ugotavljanje količine pridelka posameznih kmetijskih rastlin se v kmetijski statistiki uporabljajo:

- podatki o površini (na kateri je bila pridelana posamezna kmetijska rastlina)
- podatki o tehtanem povprečnem količinskem pridelku na površinsko enoto

podatek o površini x podatek o tehtanem povprečnem količinskem pridelku na površinsko enoto
=
podatek o količini pridelka

STATISTIČNO UREJANJE PODATKOV

Podatke smo statistično uredili z uporabo ustreznih sistematskih popravkov. Več o statističnem urejanju podatkov lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Statistično urejanje podatkov](#).

8. OBJAVLJANJE PODATKOV

Podatke objavljamo:

Letno:

- Podatkovna baza SI-STAT: Okolje in naravni viri – Kmetijstvo in ribištvo - Rastlinska pridelava – [Pridelki in površina](#). Absolutni podatki.
- Prva objava (Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo): »Pridelek zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter pričakovanih pridelkov pomembnejših poznih posevkov, Slovenija, letno«.
- Prva objava (Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo): »Pričakovani pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja, Slovenija, letno«.
- Prva objava (Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo): »Rastlinska pridelava, Slovenija, letno«.
- Elektronska objava (Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo): »Rastlinska pridelava, podrobni podatki, Slovenija, letno«.
- Statøpis.

9. REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

V letu, v katerem raziskovanje poteka (v tekočem letu), so nekateri objavljeni statistični podatki o kmetijskih rastlinah začasni, in sicer tisti, ki se objavljajo v zbirki Prva objava (Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo) konec septembra (Pridelek zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter pričakovanih pridelkov pomembnejših poznih posevkov, Slovenija, letno) in konec oktobra (Pričakovani pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja, Slovenija, letno).

Začasne podatke objavljamo zaradi potreb uporabnikov po pravočasnih informacijah; ti podatki prikazujejo stanje pridelka še med rastjo kmetijskih rastlin, in tako napovedujejo kakšni naj bi bili ti podatki ob spravilu, pri čemer se predvideva, da bodo vsi dejavniki ki vplivajo na pridelek, do spravila normalni.

V naslednjem letu, konec meseca marca, objavljamo končne podatke o vseh kmetijskih rastlinah, v zbirki Prva objava (Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo) pod naslovom Rastlinska pridelava, Slovenija, letno. Končne podatke o vseh kmetijskih rastlinah objavimo tudi v podatkovni bazi SI-STAT.

9.2 PRELOMI V ČASOVNI VRSTI

Zaradi drugačne metodologije je prišlo do preloma v časovni vrsti v letu 2000, vendar smo s preračunom zagotovili primerljive podatke do leta 1991. Glavni namen revizije je bil metodološka uskladitev podatkov in metod ocene za to obdobje.

Metodološko pojasnilo o revidiranju podatkov je dostopno na spletni strani

<https://www.stat.si/dokument/5296/revidiranjestatisticnihpodatkovmpsplosna.pdf>

10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

- Vprašalnik:
 - Doseženi pridelki zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter pričakovani pridelki pomembnejših poznih posevkov in poznega sadja (KME-ZGK-K/L),
 - Pričakovani pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja (KME-POZP-K/L),
 - Doseženi pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja (KME-POZK-K/L)
- Standardno poročilo o kakovosti za raziskovanje:
 - Statistično raziskovanje o doseženih pridelkih zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter o pričakovanih pridelkih pomembnejših poznih posevkov (KME-ZGK-K/L),
 - Statistično raziskovanje o pričakovanih pridelkih poznih posevkov, sadja in grozdja (KME-POZP-K/L),
 - Statistično raziskovanje o doseženih pridelkih poznih posevkov, sadja in grozdja (KME-POZK-K/L)
- Letno poročilo o kakovosti za raziskovanje:
 - Statistično raziskovanje o doseženih pridelkih zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter o pričakovanih pridelkih pomembnejših poznih posevkov (KME-ZGK-K/L),
 - Statistično raziskovanje o pričakovanih pridelkih poznih posevkov, sadja in grozdja (KME-POZP-K/L),
 - Statistično raziskovanje o doseženih pridelkih poznih posevkov, sadja in grozdja (KME-POZK-K/L)
- Metodološko pojasnilo:
 - Posejane površine

področje: Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, podpodročje: Rastlinska pridelava

<http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/metode-in-klasifikacije/metodoloska-pojasnila>